

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Prososyal Davranışları ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Rukiye ARSLAN¹, Derya YANIK²

1 Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, rukiye.arslan@batman.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2043-5664.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, Hemşirelik Bölümü, derya.yanik2@batman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8004-6786.

Gönderilme Tarihi: 05.02.2023 Kabul Tarihi: 25.05.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1247922

Atf: "Arslan, R., ve Yanık, D. (2024). Okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Millî Eğitim*, 53 (243), 1587-1604. DOI: 10.37669/milliegitim.1247922"

Öz

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Türkiye'nin Güneydoğusunda bulunan bir ilde okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 60-72 aylık çocukların anne-babaları ile nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 192 kişinin katılımı ile tamamlanmıştır. Verilerin analizinde; birim sayısı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi ANOVA ve Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların 'Çocuk Prososyallik Ölçeği' puan ortalamaları 80.82 ± 11.46 ve okul öncesi çocukların anne-babalarının Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutları olan demokratik tutum puan ortalaması 74.14 ± 7.53 , otoriter tutum puan ortalaması 19.99 ± 6.14 , aşırıcı koruyucu tutum puan ortalaması 32.59 ± 5.73 ve izin verici tutum puan ortalaması 21.16 ± 4.98 olarak bulunmuştur. Okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışlarının çeşitli değişkenlerden ve anne-baba tutumlarından etkilendiği ancak ebeveyn tutumlarının aile tipi ve babanın eğitim düzeyine ait değişkenlerden etkilendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi, prososyal, prososyal davranış, anne-baba tutumları, olumlu sosyal davranış

Investigation of the Relationship Between Prosocial Behaviors of Preschool Children and Their Parental Attitudes

Abstract

This study was carried out to examine the relationship between the prosocial behaviors of preschool children and their parents' attitudes. The research was carried out with the parents of 60-72 month old children studying in pre-school education institutions in a province located in the southeast of Turkey, using the relational survey model, one of the quantitative research methods. The research was completed with the participation of 192 people who filled out the data collection forms completely. In the analysis of data; number of units, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t test ANOVA and Pearson correlation analysis were applied. Preschool children's 'Child Prosociality Scale' mean score is 80.82 ± 11.46 , and the average score of democratic attitude, which is the sub-dimensions of the Parental Attitude Scale of the parents of preschool children, was 74.14 ± 7.53 , the mean score of authoritarian attitude was 19.99 ± 6.14 , the mean score of extremist-protective attitude was 32.59 ± 5.73 and the mean score of permissive attitude was 21.16 ± 4.98 . The mean score for permissive attitude was found to be 32.59 ± 5.73 and 21.16 ± 4.98 . There was no statistically significant relationship between the prosocial behaviors of preschool children and their parents' attitudes ($p > 0.05$). In this study, it was determined that the prosocial behaviors of preschool children were not affected by various variables and parental attitudes, but parental attitudes were affected by variables related to family type and father's education level.

Keywords: *preschool, prosocial, prosocial behavior, parental attitudes, prosocial behavior*

Giriş

Toplumun en küçük birimi olan aile, çocukların iletişim kurduğu ilk ve en önemli sosyal yapıdır. Çocuk için aile; içinde hayat bulduğu, kendini güvende hissettiği, kordunduğuna inandığı, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı en temel oluşumdur (Aydoğdu, 2020; Wu vd., 2016). Çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir göreve sahip olan aile, bu rolünü özellikle çocuğa karşı birincil derece bakım vermekte sorumlu olan anne-babalar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Çünkü anne-baba ve çocuk etkileşimi, çocukların kişiliğinin ve sosyal davranışının gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Çocuğun anne-babası ile kurduğu ilişkinin niteliği onun yaşamının ilerleyen dönemlerinde başka insanlarla kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle gelecekte kendine yetebilen, uyumlu, dışa dönük, toplum içinde tutarlı davranışlar sergileyebilen, sağlıklı sosyalleşen çocuklar için anne-babaların çocuklara karşı sergiledikleri tutumlar önemlidir (Beyazıt, 2020; Pekşen-Akça, 2012; Wu vd., 2016).

Prososyal davranışlar, başkalarına yardım etmek veya fayda sağlamak amacıyla gerçekleştirilen gönüllü davranışlardır. Aç bir çocuğun karnını doyurmak, bir sokak hayvanını korumak, bir yabancıya yardım etmek, bir hayır kurumuna bağış yapmak, başkası ile yiyeceğini veya herhangi bir şey paylaşmak ya da çok üzgün veya mutsuz bir arkadaşı teselli etmek gibi çeşitli davranışları kapsar (Akelaits ve Lisinskiene, 2018; Çalık vd., 2009; Gross vd., 2017; Snippe vd., 2018). Toplum için gerekli olan prososyal davranışların çok küçük yaşlardan itibaren çeşitli şekillerde ortaya çıktığı ve bunlarla ilgili biliş özelliklerine göre farklılık göstermekle birlikte en yoğun gelişimin 3-6 yaş arasında olduğu belirtilmektedir. Ayrıca prososyal davranışların kazanılması ve sürdürülmesi için çocuğun rol modeli olarak anne-babasına büyük bir sorumluluk düşmektedir (Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur, 2018; Futamura, 2018).

Okul öncesi yıllar çocuğun doğumundan itibaren okula başlayıncaya kadar olan zaman dilimini kapsamaktadır (Kanmaz ve Tezel Şahin, 2020). Çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı bir değişimin olduğu ve gelişim için kritik olan yıllardır. Çünkü çocuk bu dönemde hem bilişsel hem dil hem de fiziksel gelişimde hızlı bir değişim yaşamakta aynı zamanda sosyal çevre hakkında farkındalığını artırarak daha yoğun bir sosyalleşme süreci yaşamaya başlamaktadır. Hem gelişimin hızlı olduğu hem de kişiliğin temellerinin atıldığı okul öncesi yıllar, çocuğun ilk çevresi olan aile ortamından ve dolayısıyla yoğun etkileşim içinde olduğu anne-babasından fazlasıyla etkilendiği ayrıca öğrenmeye en açık olduğu yıllardır. Bu nedenle, çocuğun ilk sosyal çevresi olan aile ortamı ve dolayısıyla anne-babası ile kurduğu ilişki çocuğun sosyalleşme unsurlarından biri olan ve içinde yaşadığı toplum ile uyumlu bir şekilde yaşamasında büyük öneme sahip olan prososyal davranışların gelişimi için son derece önemlidir. Çünkü çok küçük yaşlardan itibaren çocuğun diğer tüm gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişiminin desteklenmesinde de ebeveynlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca çocukların toplum ile olan ilişkilerini geliştirmek için ebeveynlerini rol model aldıkları da bilinmektedir (Arslan, 2022; Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur, 2018; Bee ve Boyd, 2009; Dereli, 2019).

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar, prososyal davranışların gözlem ve sözlü davranış yoluyla öğrenildiği fikrini destekler nitelikte olup bu nedenle anne-babaların çocuklara karşı takındığı tutumların çocukların prososyal davranışları üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Akelaits ve Lisinskiene, 2018). Karaman ve Dinçer (2020) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların yaşı büyüdükçe prososyal davranışlarının arttığı ayrıca demokratik anne-baba tutumu ile çocukların prososyal davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur (2016) tarafından yapılan bir diğer çalışmanın sonucuna göre ise anne-babaların prososyal davranışlarıyla çocukların prososyal davranışları arasında

doğru orantı olduğu ortaya çıkmıştır. Yine okul öncesi dönem çocukları ile yapılan bir diğer çalışmanın sonuçlarına göre; çocukların prososyal davranışları ile annelerinin benzer türdeki davranışları arasında anlamlı ilişki olduğu ve otoriter tutuma sahip olan annelerin çocuklarının prososyal davranışları üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu tespit edilmiştir (Çubukçu, 2019). Bu bilgiler doğrultusunda okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama, bir grubun belirli özelliklerini belirlemek amacıyla verilerin toplanması esasına dayanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). İlişkisel araştırmalar ise; araştırılmak istenen konu veya duruma ilişkin yeterli bilgiye sahip olmak ve araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılan, konunun daha iyi anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlayan araştırmalardır (Alpay vd., 2014; Büyüköztürk vd., 2014). Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için ilişkisel tarama modeline ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin Güneydoğusunda bulunan bir ilin okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 60-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmada, olasılıklı örneklem yöntemlerinden olan küme örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem seçiminde; evreni bilinen örneklem hesaplama formülü (%95 güven aralığı, %0.05 hata payı ve 0,5 görülme sıklığı) kullanılmış ve örneklemin 190 kişi olması gerektiği belirlenmiştir. Araştırmaya, bu ilin farklı mahallelerinde bulunan 6 okul öncesi eğitim kurumuna kayıtlı olan 60-72 aylık çocukların velileri davet edilmiştir. Araştırmaya 224 veli gönüllü olarak katılmış olup araştırma, veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 192 kişinin katılımı ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları:

Araştırma verileri; Genel Bilgi Formu, Çocuk Prososyallik Ölçeği (ÇPÖ) ve Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Genel Bilgi Formu: Bu form, çalışmanın örneklemini oluşturan okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocuklar hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bu formda çocuk ile ilgili olarak çocuğun yaşı, cinsiyeti

ve doğum sırası gibi bilgiler istenirken, çocuğun annesi için ise; annenin yaşı, herhangi bir işte çalışma durumu, eğitim düzeyi gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca yine bu formda babanın; yaşı, herhangi bir işte çalışma durumu, eğitim düzeyi, ailenin toplam çocuk sayısı, aile tipi, ailenin gelir durumu, formu dolduran kişinin çocuğa yakınlığı ve çocuğun daha önce okul öncesi eğitim aldıysa toplam kaç yıl eğitim aldığı gibi tanıtıcı bilgiler yer almaktadır (Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur, 2018; Dereli, 2019).

Çocuk Prososyallik Ölçeği (ÇPÖ): 2012 yılında Bower tarafından okul öncesi dönemdeki çocukların prososyallik düzeylerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilen ölçek, 2016 yılında Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek anne, baba ve öğretmenlerin çocukların davranışlarını değerlendirmek için üç ayrı form şeklinde hazırlanmıştır. Hazırlanan üç formda tek boyutludur. Ölçek, çocukların sergiledikleri davranışların ne derecede prososyal davranışları barındırdığının belirlenmesi amacıyla 1'den 5'e (hiçbir zaman, nadiren, bazen, genellikle ve her zaman) kadar likert olarak puanlanmaktadır. Ölçek puanlanması sonucunda alınan yüksek puan çocuklarda prososyal davranışların yüksek olduğunu göstermektedir. Anne formu 21 maddeden oluşan ölçeğin; öğretmen ve baba formu ise 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik kat sayısı anne formu için .91, baba formu için .92 ve öğretmen formu için .96 değere sahiptir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı ise .889 değere sahiptir (Bağcı-Çetin ve Öztürk-Samur, 2018).

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ): Ölçek, 2008 yılında Karabulut-Demir ve Şendil tarafından 2-6 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin çocuklarını yetiştirirken onlara karşı sergiledikleri ebeveyn tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek toplam 46 madde ve 4 alt boyuttan (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici) oluşmaktadır. Likert tipi (5'li dereceleme) göre puanlanan olarak hazırlanan ölçekte her bir alt boyuttan alınan yüksek puan anne babanın o boyuta ilişkin davranışları sergilediğini göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarının geçerlilik ve güvenilirlik katsayıları hesaplanmış, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değerlerinin; demokratik alt boyut için .83, otoriter alt boyut için .76, aşırı koruyucu alt boyut için .75 ve izin verici alt boyut için .74 olduğu belirlenmiştir. (Karabulut-Demir ve Şendil, 2008).

Verilerin Toplanması:

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla oluşturulan Google Form linki, araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan ve araştırma verilerinin toplanması amacıyla belirlenen okullarda eğitim gören çocukların anne-babalarına gönderilmiştir. Katılımcılara, çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında formun giriş kısmında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden anne-ba-

balanın veri toplama formlarına verdikleri cevaplar sayesinde araştırma verileri toplanmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; 60-72 ay yaş aralığında olup okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocuğun ebeveyni olmak, veri toplama formlarını eksiksiz doldurmak olarak belirlenmiştir.

Araştırmadan dışlanma kriterleri; 60-72 ay yaş aralığında çocuğu olmayan veya çocuğu bu yaş aralığında olmasına rağmen okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen ebeveynler ile veri toplama formlarını eksik dolduran ebeveynler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Çalışmanın Etik İzni

Çalışmanın yapılabilmesi için Batman Üniversitesi Bilimsel Etik Kurulu'ndan 09.06.2022 tarih ve 2022/06-08 karar numaralı etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için ölçeği geliştiren araştırmacılardan gerekli izinler ve araştırmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılardan onam alınmıştır.

Verilerin Analizi:

Çalışma verilerinin analizinde, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 26.0 paket programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uyma durumu Shapiro-Wilk ve Kolmogorow-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Homojenlik varsayımının sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi için ise Levene testi yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında birim sayısı (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\pm) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır. Grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklerde t testi ve ANOVA, ölçeklerin birbirleri ile karşılaştırılmasında ise Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma verilerinin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1'de, araştırmaya katılan anne babaların Çocuk Prososyallik Ölçeği ile Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarına ait ortalama, standart sapma, minimum, maksimum, çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Çocuk Prososyallik Ölçeği ile Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyut puanlarına ait Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olduğu ve bu nedenle verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 1

Çocuk Prososyallik Ölçeği ile Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçekler	(X±S.S)	Min.-Max.	Skewness/ Kurtosis	
Çocuk Prososyallik Ölçeği	80.82 ± 11.46	51-107	-0.256/-0.151	
Ebeveyn Tutum Ölçeği	Demokratik	74.14 ±7.53	45-85	-0.950/1.334
	Otoriter	19.99±6.14	11-43	0.899/0.945
	Aşırı Korumacı	32.59±5.73	16-45	-0.147/-0.331
	İzin Verici	21.16 ±4.98	11-35	0.307/0.018

Çalışma kapsamına alınan ebeveynlerin çocuklarının yaş ortalaması 64.74±4.25 aydır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %51.0'inin çocuğunun cinsiyetinin kız ve %48.4'ünün çocuğunun ailenin ilk çocuğu olduğu saptandı. Araştırmaya katılan ebeveynlere ilişkin bilgiler incelendiğinde; okul öncesi çocukların %34.9'unun annesinin 31-35 yaş aralığında olduğu, %52.1'inin annesinin üniversite mezunu olduğu, %54.9'unun annesinin çalışmadığı, annesi çalışan çocukların % 29.5'ine anneanne/babaannesinin baktığı belirlendi. Ayrıca; çocukların %38.5'inin babasının 36-40 yaş aralığında olduğu, %57.3'ünün babasının üniversite mezunu olduğu, %97.9'unun babasının çalıştığı, %90.1'inin çekirdek aile yapısında olduğu, %51.6'sının ailesinin gelirinin giderine eşit olduğu, %47.9'unun ailesinin iki çocuklu olduğu, %41.1'inin daha önce okul öncesi eğitim almadığı ve %67.7'sinin annesi tarafından veri toplama formlarının doldurulduğu sonucuna ulaşıldı.

Tablo 2

Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Ait Demografik Özellikler

Özellik	n (192)	(%)	$\bar{X}\pm SS$
Çocuğun Yaşı (Ay)			64.74±4.25
Cinsiyet			
Kız	98	51.0	
Erkek	94	49.0	
Çocuğun Doğum Sırası			
İlk çocuk	93	48.4	
Ortanca çocuklardan biri	27	14.1	
Son çocuk	72	37.5	

Annenin Yaşı

20-25 yaş	6	3.1
26-30 yaş	45	23.4
31-35 yaş	67	34.9
36-40 yaş	55	28.6
41-45 yaş	15	7.9
46 yaş ve üstü	4	2.1

Annenin Eğitim Düzeyi

İlkokul	21	10.9
Ortaokul	11	5.7
Lise	48	25.0
Üniversite	100	52.1
Lisansüstü	12	6.3

Annenin Çalışma Durumu

Çalışıyor	78	40.6
Çalışmıyor	114	59.4

Anne Çalışıyorsa Çocuğa Bakan Kişi

Bakıcı	18	23.1
Baba	17	21.8
Anneanne/ Babaanne	23	29.5
Kreş/Okul	20	25.6

Babanın Yaşı

20-25 yaş	-	-
26-30 yaş	7	3.6
31-35 yaş	54	28.2
36-40 yaş	74	38.5
41-45 yaş	41	21.4
46 yaş ve üstü	16	8.3

Babanın Eğitim Düzeyi

İlkokul	11	5.7
Ortaokul	8	4.2
Lise	25	13.0
Üniversite	110	57.3
Lisansüstü	38	19.8

Babanın Çalışma Durumu

Çalışıyor	188	97.9
Çalışmıyor	4	2.1

Aile Tipi

Çekirdek aile	173	90.1
Geniş aile	19	9.9

Ailenin Gelir Durumu		
Gelir giderden az	44	22.9
Gelir gidere eşit	99	51.6
Gelir giderden fazla	49	25.5
Ailenin Toplam Çocuk Sayısı		
1 çocuk	35	18.2
2 çocuk	92	47.9
3 çocuk	38	19.8
4 çocuk	18	9.5
5 ve daha fazla çocuk	9	4.6
Çocuğun Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu		
Eğitim almadı	79	41.1
1 yıl eğitim aldı	70	36.5
2 yıl eğitim aldı	32	16.7
3 yıl eğitim aldı	11	5.7
Formu Dolduran Kişi		
Anne	130	67.7
Baba	62	32.3

Tablo 3 incelendiğinde; okul öncesi dönemdeki çocukların ‘Çocuk Prososyallik Ölçeği’ puan ortalamaları 80.82 ± 11.46 olarak bulunmuştur. Çalışma kapsamına alınan okul öncesi çocukların cinsiyeti, doğum sırası, annesinin yaşı, annesinin eğitim düzeyi, annesinin çalışma durumu, annesi çalışıyorsa çocuğa bakan kişi, babasının yaşı, babasının eğitim düzeyi, babasının çalışma durumu, aile yapısı, ailesinin gelir düzeyi, ailesinin toplam çocuk sayısı, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ve araştırma formlarını dolduran anne-baba değişkenleri ile çocuğun prososyal davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3*Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Özellikleri İle Prososyal Davranışları Arasındaki İlişki (n=192)*

Özellik	n	Çocuk Prososyallık Ölçeği ($\bar{X} \pm SS$)	Test ve Önemlilik
Ölçek $\bar{X} \pm SS$		80.82 \pm 11.46	
Cinsiyet			
Kız	98	82.29 \pm 11.19	t:1.829
Erkek	94	79.28 \pm 11.59	p:0.069
Çocuğun Doğum Sırası			
İlk çocuk	93	80.36 \pm 12.44	F:1.867
Ortaanca çocuklardan biri	27	77.77 \pm 10.87	p:0.158
Son çocuk	72	82.55 \pm 10.13	
Annenin Yaşı			
20-25 yaş	6	77.50 \pm 9.87	F:0.945
26-30 yaş	45	78.91 \pm 11.96	p:0.453
31-35 yaş	67	80.37 \pm 12.31	
36-40 yaş	55	82.20 \pm 11.15	
41-45 yaş	15	85.06 \pm 8.23	
46 yaş ve üstü	4	80.00 \pm 00.00	
Annenin Eğitim Düzeyi			
İlkokul	21	77.28 \pm 12.18	F:2.127
Ortaokul	11	74.09 \pm 11.62	p:0.079
Lise	48	80.12 \pm 12.39	
Üniversite	100	82.56 \pm 10.69	
Lisansüstü	12	81.50 \pm 10.15	
Annenin Çalışma Durumu			
Çalışıyor	78	82.58 \pm 10.45	t:1.777
Çalışmıyor	114	79.61 \pm 11.99	p:0.077
Anne Çalışıyorsa Çocuğa Bakan Kişi			
Bakıcı	18	84.09 \pm 11.52	F:2.287
Baba	17	79.88 \pm 12.05	p:0.062
Anneanne/ Babaanne	23	85.65 \pm 8.41	
Kreş/Okul	20	80.90 \pm 9.96	
Babanın Yaşı			
26-30 yaş	7	85.14 \pm 16.09	F:0.673
31-35 yaş	54	80.42 \pm 11.38	p:0.611
36-40 yaş	74	79.86 \pm 11.77	
41-45 yaş	41	82.65 \pm 11.58	
46 yaş ve üstü	16	80.00 \pm 7.42	
Babanın Eğitim Düzeyi			
İlkokul	11	75.09 \pm 17.17	F:1.282
Ortaokul	8	79.25 \pm 8.98	p:0.279
Lise	25	80.48 \pm 10.25	
Üniversite	110	82.13 \pm 11.48	
Lisansüstü	38	79.23 \pm 10.40	
Babanın Çalışma Durumu			
Çalışıyor	188	80.97 \pm 11.48	t:1.249
Çalışmıyor	4	73.75 \pm 8.50	p:0.213
Aile Tipi			
Çekirdek aile	173	80.51 \pm 11.51	t:-1.126
Geniş aile	19	83.63 \pm 10.85	p:0.262
Ailenin Gelir Durumu			
Gelir giderden az	44	80.50 \pm 13.19	F:0.023
Gelir gidere eşit	99	80.93 \pm 10.86	p:0.977
Gelir giderden fazla	49	80.87 \pm 11.20	
Ailenin Toplam Çocuk Sayısı			
1 çocuk	35	81.00 \pm 12.01	F:0.218
2 çocuk	92	80.38 \pm 12.19	p:0.928
3 çocuk	38	82.02 \pm 9.63	
4 çocuk	18	81.00 \pm 11.53	
5 ve daha fazla çocuk	9	78.57 \pm 10.78	
Çocuğun Daha Önce Okul Öncesi Eğitim			
Alma Durumu			
Eğitim almadı	79	78.88 \pm 11.41	F:1.803
1 yıl eğitim aldı	70	81.52 \pm 11.99	p:0.148
2 yıl eğitim aldı	32	82.25 \pm 10.12	
3 yıl eğitim aldı	11	86.09 \pm 10.57	
Formu Dolduran Kişi			
Anne	130	80.84 \pm 11.96	t:0.183
Baba	62	80.50 \pm 10.70	p:0.855

Tablo 4'te okul öncesi dönemdeki çocukların bazı özellikleri ile Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre; okul öncesi çocukların anne-babalarının demokratik tutum puan ortalaması 74.14 \pm 7.53, otoriter tutum puan ortalaması 19.99 \pm 6.14, aşırıcı koruyucu tutum puan ortalaması 32.59 \pm 5.73 ve izin verici tutum puan ortalaması 21.16 \pm 4.98 olarak bulunmuştur. Çalışma kapsamına alınan okul öncesi çocukların cinsiyeti, doğum sırası, annesinin yaşı, annesinin eğitim düzeyi, annesinin çalışma durumu, annesi çalışıyorsa çocuğa bakan kişi, babasının yaşı, babasının çalışma durumu, ailesinin gelir düzeyi, ailesinin toplam çocuk sayısı, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ve araştırma formlarını dolduran anne-baba değişkenleri ile ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Çekirdek aile yapısında olan okul öncesi çocukların ebeveynlerinin geniş aile yapısında olan ebeveynlere göre daha demokratik tutum sergiledikleri ve lise mezunu olan babaların üniversite mezunu olan babalardan daha fazla koruyucu tutum sergiledikleri belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bazı Özellikleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki (n=192)

Özellik	n	Demokratik ($\bar{X} \pm SS$)	Otoriter ($\bar{X} \pm SS$)	Aşırı Koruyucu ($\bar{X} \pm SS$)	İzin Verici ($\bar{X} \pm SS$)
Alt Grupların $\bar{X} \pm SS$	192	74.14 \pm 7.53	19.99 \pm 6.14	32.59 \pm 5.73	21.16 \pm 4.98
Cinsiyet					
Kız	98	75.01 \pm 7.02	19.89 \pm 5.89	32.56 \pm 5.56	20.78 \pm 5.14
Erkek	94	73.23 \pm 7.95	20.09 \pm 6.43	32.63 \pm 5.94	21.55 \pm 4.81
t/p		1.641/0.102	-0.222/0.824	-0.093/0.926	-1.066/0.288
Çocuğun Doğum Sırası					
İlk çocuk	93	73.88 \pm 7.73	19.88 \pm 6.28	31.63 \pm 6.49	21.08 \pm 4.97
Ortanca çocuklardan biri	27	72.37 \pm 8.26	20.48 \pm 6.23	34.00 \pm 4.01	20.66 \pm 4.84
Son çocuk	72	75.13 \pm 6.90	19.95 \pm 6.00	33.31 \pm 5.05	21.44 \pm 5.10
F/p		1.440/0.240	0.101/0.904	2.735/0.067	0.257/0.773
Annenin Yaşı					
20-25 yaş	6	76.33 \pm 6.08	18.33 \pm 8.40	33.33 \pm 5.64	20.16 \pm 4.40
26-30 yaş	45	75.35 \pm 7.85	20.55 \pm 6.35	33.22 \pm 6.45	20.08 \pm 4.08
31-35 yaş	67	73.77 \pm 7.45	19.20 \pm 6.00	32.31 \pm 5.73	20.34 \pm 5.32
36-40 yaş	55	73.72 \pm 8.20	20.10 \pm 6.22	32.18 \pm 5.36	21.63 \pm 5.06
41-45 yaş	15	74.86 \pm 5.43	22.53 \pm 5.51	33.06 \pm 5.78	21.06 \pm 4.51
46 yaş ve üstü	4	77.50 \pm 6.24	18.25 \pm 1.50	33.25 \pm 4.57	19.75 \pm 9.46
F/p		0.355/0.879	0.960/0.443	0.242/0.943	0.882/0.494

Annenin Eğitim Düzeyi					
İlkokul	21	73.55±6.80	21.05±6.11	34.10±4.38	21.00±4.87
Ortaokul	11	73.18±5.94	18.72±5.93	36.45±5.50	21.27±3.90
Lise	48	73.56±9.13	20.02±6.20	33.16±5.98	21.43±5.07
Üniversite	100	74.73±7.22	19.77±6.17	31.61±5.71	21.11±5.03
Lisansüstü	12	73.66±6.27	21.41±6.66	32.91±6.09	20.75±6.18
F/p		0.278/0.925	0.408/0.843	2.154/0.061	0.062/0.997
Annenin Çalışma Durumu					
Çalışıyor	78	74.69±7.62	20.00±6.28	32.15±6.08	20.85±5.64
Çalışmıyor	114	73.76±7.47	19.99±6.07	32.90±5.49	21.36±4.49
t/p		0.839/0.403	0.010/0.992	-0.889/0.375	-0.694/0.488
Anne Çalışıyorsa Çocuğa Bakan Kişi					
Bakıcı	18	77.16±5.76	20.16±7.21	33.33±4.87	22.00±6.24
Baba	17	73.94±8.94	19.76±5.77	32.17±6.14	20.76±5.53
Anneanne/ Babaaanne	23	72.60±9.37	19.30±4.34	31.26±6.54	20.78±5.78
Kreş/Okul	20	74.15±7.08	20.35±7.52	30.70±7.07	21.20±4.78
F/p		1.094/0.365	0.114/0.989	1.036/0.398	0.148/0.981
Babanın Yaşı					
26-30 yaş	7	77.00±6.02	21.0±6.68	33.85±6.61	22.28±4.07
31-35 yaş	54	73.55±8.46	20.44±6.88	32.14±5.81	21.48±5.12
36-40 yaş	74	74.40±7.19	19.59±6.49	32.60±5.67	20.71±5.10
41-45 yaş	41	73.56±7.29	20.21±4.91	33.24±5.78	21.36±4.49
46 yaş ve üstü	16	75.12±7.32	19.31±4.88	31.87±5.73	21.12±5.88
F/p		0.480/0.750	0.256/0.905	0.356/0.840	0.305/0.874
Babanın Eğitim Düzeyi					
İlkokul	11	69.80±7.74	21.00±7.19	34.80±3.39	21.70±6.12
Ortaokul	8	74.00±8.10	20.75±5.28	32.37±2.72	19.50±4.34
Lise ^a	25	74.24±7.45	22.08±7.12	36.16±5.20	21.28±3.57
Üniversite ^b	110	74.20±7.94	19.39±5.80	31.43±5.74	21.10±5.20
Lisansüstü	38	74.94±6.40	19.94±6.35	33.15±6.04	21.31±5.10
F/p		0.803/0.549	0.863/0.507	3.445/0.005	0.395/0.852
Fark: ^{a-c}					
Babanın Çalışma Durumu					
Çalışıyor	188	74.11±7.59	20.09±6.15	32.65±5.73	21.18±4.96
Çalışmıyor	4	75.25±3.77	15.25±3.30	30.00±5.94	20.00±6.53
t/p		-0.297/0.767	1.566/0.119	0.915/0.361	0.470/0.639
Aile Tipi					
Çekirdek aile	173	74.52±7.19	19.75±6.01	32.61±5.87	21.20±4.88
Geniş aile	19	70.63±9.59	22.21±7.03	32.42±4.48	20.73±5.98
t/p		2.160/0.032	-1.663/0.98	0.142/0.887	0.390/0.697
Ailenin Gelir Durumu					
Gelir giderden az	44	74.34±8.39	20.68±6.24	32.29±5.77	21.09±5.90
Gelir gidere eşit	99	74.66±7.15	19.23±5.80	32.86±5.43	20.68±4.75
Gelir giderden fazla	49	74.69±7.35	20.91±6.64	32.32±6.36	22.18±5.01
F/p		1.641/0.197	1.599/0.205	0.224/0.799	1.490/0.228

Ailenin Toplam Çocuk Sayısı					
1 çocuk	35	72.83±8.60	20.06±7.62	31.77±6.74	21.80±5.23
2 çocuk	92	74.79±7.11	19.41±5.69	32.00±6.01	21.23±4.81
3 çocuk	38	73.85±7.90	20.71±6.10	33.59±4.43	20.73±5.19
4 çocuk	18	75.33±6.95	20.60±6.13	34.73±4.58	19.86±5.65
5 ve daha fazla çocuk	9	70.00±6.78	22.14±5.87	34.00±5.32	22.57±3.77
F/p		1.053/0.381	0.608/0.658	1.374/0.244	0.599/0.664
Çocuğun Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu					
Eğitim almadı	79	73.62±7.28	20.12±5.61	32.88±5.55	20.94±4.53
1 yıl eğitim aldı	70	74.57±7.71	19.30±6.17	32.62±6.13	21.35±5.25
2 yıl eğitim aldı	32	75.21±6.76	20.00±6.85	31.43±5.33	20.87±5.66
3 yıl eğitim aldı	11	72.00±10.18	23.45±7.07	33.72±5.78	22.45±4.65
F/p		0.714/0.545	1.483/0.221	0.642/0.589	0.374/0.772
Formu Dolduran Kişi					
Anne	130	73.83±7.45	20.13±6.14	32.86±5.94	21.52±4.71
Baba	62	74.71±7.84	19.47±6.34	32.12±5.49	20.59±5.55
t/p		-0.738/0.461	0.674/0.501	0.800/0.425	1.170/0.243

a,b,Çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre (posthoc-test: Tukey) alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler ölçek puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde, çalışmamızda okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Prososyal Davranışları İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Ölçekler	Çocuk Prososyallik Ölçeği	Ebeveyn Tutum Ölçeği			
		Demokratik	Otoriter	Aşırı Koruyucu	İzin Verici
	r/p	r/p	r/p	r/p	r/p
Çocuk Prososyallik Ölçeği	-/-	0.034/0.644	0.139/0.055	-0.103/0.157	-0.064/0.381

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır. Çalışmada; okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyet, doğum sırası, annenin yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma duru-

mu, annesi çalışan ailelerde çocuğa bakan kişi, babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın çalışma durumu, aile tipi, ailenin gelir düzeyi, ailenin toplam çocuk sayısı, çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ve araştırma formlarını dolduran anne-baba değişkenleri ile çocuğun prososyal davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Çubukçu (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışlarının yaş ve cinsiyete bağlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yapılan farklı çalışmalarda çocukların prososyal davranışlarının çocuğun yaş değişkeninden etkilendiği belirtilmektedir (Flook, Zahn-Waxler ve Davidson, 2019; Karaman ve Dinçer, 2020). Çalışmada, cinsiyet değişkeni ile prososyal davranış puan ortalamalarının farklı olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmamasında çalışmaya katılan kız ve erkek çocuklarının sayılarının birbirine yakın olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Karaman ve Dinçer'in (2020) yaptıkları çalışmada kız çocukların prososyal davranış puanlarının erkek çocuklara oranla anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada, araştırmanın diğer değişkenlerinden olan doğum sırası değişkeni ile prososyal davranışlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olmasa da Seven (2007) tarafından yapılan çalışmada doğum sırası değişkeni ile prososyal davranışlar arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada; okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyet, doğum sırası, annenin yaşı, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, annesi çalışan ailelerde çocuğa bakan kişi, babanın yaşı, babanın eğitim düzeyi, babanın çalışma durumu, aile tipi, ailenin gelir düzeyi, ailenin toplam çocuk sayısı, çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ve araştırma formlarını dolduran anne-baba değişkenleri ile ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan çalışmada anne-babaların yaşları ve gelir düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, cinsiyet değişkeninde annelerin babalara göre daha demokratik tutum sergiledikleri ancak diğer alt boyutlarda (otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumları) anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir. Yine aynı çalışmanın bir diğer değişkeni olan aylık gelir düzeyi ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiş olup gelir düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum sergiledikleri ifade edilmiştir. Diğer alt boyutlarda ise ailenin gelir düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çalışmada çekirdek aile yapısında olan okul öncesi çocukların anne-babalarının geniş aile yapısında olan anne-babalara göre daha demokratik tutum sergiledikleri ve lise mezunu olan babaların üniversite mezunu olan babalardan daha fazla koruyucu tutum sergiledikleri belirlenmiştir ($p<0,05$). Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan çalışmada aile tipi ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmazken

anne-babaların eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik ve aşırı koruyucu tutum sergiledikleri belirtilmiştir.

Çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak Karaman ve Dinçer (2020) yaptıkları çalışmada anne-babaların demokratik tutum sergilemeleri ile çocukların prososyal davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ferreire ve arkadaşları (2016) anne-babaların çocuklarla geliştirdikleri olumlu ilişkiler ile prososyal davranışlar arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ebeveyn-çocuk bağlanmasının prososyal davranışın gelişimindeki rolüne dair teorik bir model geliştirmek amacıyla yapılan bir diğer çalışmada, bebeklikten ergenliğe kadar prososyal davranışlarla ilgili yapılan deneysel çalışmalar incelenmiş ve çalışmanın sonucuna göre genel olarak ebeveyn-çocuk bağlanması ile prososyal davranışlar arasında bir ilişki olduğu belirtilse de bu ilişkinin karmaşık olduğu ve daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gross vd., 2017). Bu yönüyle çalışmamızda çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, çocukların prososyal davranışlarının gelişiminde çeşitli faktörlerin rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışlarının çeşitli değişkenlerden ve anne-baba tutumlarından etkilenmediği ancak ebeveyn tutumlarının aile tipi ve babanın eğitim düzeyine ait değişkenlerden etkilenmediği belirlenmiştir. Ayrıca okul öncesi dönemdeki çocukların prososyal davranışları ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda; farklı yaş gruplarının yer aldığı ve farklı coğrafi bölgelerde benzer içerikli çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra aile tipi ve ebeveyn eğitim düzeyinin prososyal davranışlarla ilişkisinin araştırıldığı daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Akelaitis, A.V., and Lisinskiene, A.R. (2018). Social emotional skills and prosocial behaviour among 15–16-year-old adolescents. *Eur. J. Contemp. Educ*, 7, 21–28. DOI: 10.13187/ejced.2018.1.21
- Alpay, A., Cemaloğlu, N., Sarpkaya, R., Tomul, E., Baştürk, R., Ellez, M., Şahin, B., Yolcu, H., Karakaya, İ., ve Turgut, Y. (2014). İçinde: Tanrıöğen, A. (editör). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık, s.57-83.

- Arslan, R. (2022). Erken çocukluk döneminde baba katılımı konusunda yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 1-12. DOI: 10.37754/737103.2022.721
- Aydoğdu, F. (2020). Aile ile ilgili temel kavramlar ve aile kuramları. Pekşen-Akça, R. ve Aydoğdu, F. (Ed.), *Aile eğitiminde güncel konular*, içinde (1-32). Eğiten Kitap.
- Aydoğdu, F., ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 569-585.
- Bağcı Çetin, B., ve Öztürk Samur, A. (2018). 60-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile anne-babalarının prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 1-17. 10.17556/erziefd.286651
- Bee, H., and Boyd, D. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi. Gündüz O (Çeviren). Kaknüs Yayınları.
- Beyazıt, U. (2020). Aile eğitiminde ebeveynlik rolleri. Pekşen-Akça, R. ve Aydoğdu, F. (Ed.), *Aile eğitiminde güncel konular*, içinde (35-57). Eğiten Kitap.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademia, s.14.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T., ve Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi prososyal davranışlar temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 555-576.
- Çubuk, A. (2019). *48 – 72 Aylık Çocukların Prososyal Davranışları İle Annelerinin Prososyal Davranışları ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dereli, E. (2019). The relationship between prosocial behaviours, aggression types and moral-social rule knowledge in preschool children. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 14(1), 042–055.
- Ferreira, T., Cadima, J., Matias, M. Vieira, J.M., Leal, T., and Matos, P.M. (2016). Okul Öncesi Çocukların Prososyal Davranışı: Anne-Çocuk, Baba-Çocuk ve Öğretmen-Çocuk İlişkilerinin Rolü. *J Child Fam Stud*, 25,1829–1839. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0369-x>
- Flook, L., Zahn-Waxler, C., and Davidson, R. J. (2019). Developmental differences in prosocial behavior between preschool and late elementary school. *Frontiers in Psychology*, 10, 876. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00876>
- Futamura, I. (2018) Is extraordinary prosocial behavior more valuable than ordinary prosocial behavior? *PLoS ONE* 13(4), e0196340. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0196340>.
- Gross, J. T., Stern, J. A., Brett, B. E., and Cassidy, J. (2017). The multifaceted nature of prosocial behavior in children: Links with attachment theory and research. *Social Development*, 26(4), 661–678. <https://doi.org/10.1111/sode.12242>
- Kanmaz, T. ve Tezel Şahin, F., (2020). Okul Öncesinde Yaratıcı Drama Çalışmalarına İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *Okul Öncesinde Yaratıcı Drama Çalışmalarına İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi*, 6(12), 46-60.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karaman, N.N., ve Dinçer, Ç. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının prososyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 639-664.
- Pekşen-Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 29, 1-13.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51, 477-499.

- Snippe, E., Jeronimus, B. F., aan het Rot, M., Bos, E. H., de Jonge, P., and Wichers, M. (2018). The reciprocity of prosocial behavior and positive affect in daily life. *Journal of Personality*, 86, 139–146. <https://doi.org/10.1111/jopy.12299>
- Wu, H., Tseng, S., Wu, P., and Chen, C. (2016). The Relationship between Parent-Child Interactions and Prosocial Behavior among Fifth- and Sixth-grade Students: Gratitude as a Mediating Variable. *Universal Journal of Educational Research*, 4(10), 2373-2385.